

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н.КАРАЗІНА

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник голови приймальної
комісії, проректор
з науково-педагогічної роботи
Харківського національного
університету імені В.Н.Каразіна
_____ **Олександр ГОЛОВКО**
«___» _____ 2025 р.

ПРОГРАМА
вступного іспиту зі спеціальності
для вступу на навчання для здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю С4 – Психологія

Харків 2025

ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД
Сертифікат 3В24020800000000000000000000000001
Підписувач ГОЛОВКО ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ
Дійсний з 02.09.2024 12:16:27 по 01.09.2026 23:59:59

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ВСТУП

Програма вступного іспиту до аспірантури за спеціальністю С4 – психологія підготовлена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

Предметом вступного іспиту є основні поняття, теорії, принципи, дані, факти, експериментальні та емпіричні дослідження, розвиток психологічної науки.

Програма вступного іспиту складається з таких розділів:

Розділ 1. Загальна психологія.

Розділ 2. Соціальна психологія.

Розділ 3. Психологія розвитку.

Розділ 4. Медична психологія.

Мета та завдання вступного іспиту

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, здобувачі повинні показати такі результати навчання:

- знання основних понять, категорій, теорій, принципів психології;
- знання сучасної наукової літератури з психології та вміння вільно в ній орієнтуватися;
- вміння аналізувати та зіставляти різні авторські концепції, подібні за формулюванням та змістом поняття;
- вміння застосовувати дані й положення психологічних теорій для аналізу конкретних феноменів і життєвих ситуацій.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ВСТУПНОГО ІСПИТУ

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ.

Тема 1. Предмет та задачі загальної психології.

Роль психології у сучасному світі. Співвідношення між життєвою та науковою психологією. Основні галузі психології. Місце психології у системі наук. Поведінка та внутрішній світ як сфери проявлення психічного життя людини. Класифікація психічних явищ. Коло завдань, що вирішує психологія.

Тема 2. Методи психології.

Методологічні принципи психології. Психологія як мільтипарадигмальна наука. Категорії психології: відображення, психіка, свідомість, особистість, поведінка, діяльність, спілкування, образ, мотив, переживання, ставлення, дія. Методи природничо-наукової і гуманітарної психології. Методи психологічної практики. Методологічні принципи психології: принцип системності, принцип активності, принцип детермінізму, принцип розвитку.

Тема 3. Теорії особистості.

Психоаналітичні теорії: теорія З. Фрейда, індивідуальна теорія особистості Альфреда Адлера, аналітична психологія Карла Юнга, егопсихологія Еріка Еріксона. Соціокультурна теорія особистості Карен Хорні. Гуманістичний психоаналіз Еріха Фрома. Гуманістична теорія особистості Абрахама Маслоу. Феноменологічна теорія особистості Карла Роджерса. Диспозиційний напрямок у теоріях особистості: Гордон Олпорт, Реймонд Кеттелл, Ганс

Айзенк.

Тема 4. Діяльнісний підхід до особистості

Структура особистості: спрямованість, здібності, характер. Особистість як особлива системна властивість. Діяльність – основа особистості. Мотиви й особистісний смисл. Розвиток особистості та його зв'язок з розвитком діяльності. Теорія особистості О.К. Дусавицького. Роль навчальної діяльності у розвитку особистості. Структура особистості: інтерес, ідеал, характер.

Тема 5. Темперамент, характер, здібності

Гуморальні, факторні, конституціональні теорії темпераменту. Психологічні теорії темпераменту. Фізіологічна основа темпераменту. Вплив спадковості та середовища на темперамент. Темперамент в структурі особистості.

Підходи до вивчення характеру. Природні та соціальні передумови характеру. Типології характерів: К.Юнга, Г.Хейманса-Ле-Сенна, Є.Шострома. Акцентуації характеру.

Поняття про здібності та їх види. Взаємозв'язок здібностей з іншими властивостями особистості. Здібності в структурі особистості. Креативність та творча особистість.

Тема 6. Поняття про пізнавальні процеси. Відчуття та сприйняття.

Поняття про пізнавальні процеси та їх класифікація. Відчуття, сприйняття, сенсомоторна активність. Сенсорна модальність. Види відчуття. Основні характеристики відчуттів. Принцип специфічних енергій органів почуттів і його практична перевірка. Основні психофізичні закономірності. Властивості сприйняття. Теорії сприйняття. Загальна характеристика. Зорове сприйняття і очерухова активність. Поняття сенсорного еталону. Природа перцептивного образу. Основні теоретичні уявлення про сприйняття. Сприйняття простору і форми. Сприйняття руху і часу. Психофізіологія зору. Симультанність і сукцесивність сприйняття. Теорія кольорового зору.

Тема 7. Психологія пам'яті та мислення. Мова.

Пам'ять як базова функція психіки. Органічні основи пам'яті. Основні концепції. Теорії пам'яті. Закономірності процесу запам'ятовування. Узнавання і відтворення. Спогад, пригадування, реконструкція. Збереження слідів пам'яті і забування. Розлади пам'яті. Закономірності ремінісценції. Види пам'яті. Мимовільне і довільне запам'ятовування. Передумови продуктивного запам'ятовування. Структура і функції вищих форм запам'ятовування. Дослідження безпосереднього та опосередкованого запам'ятовування. Семантична організація матеріалу і запам'ятовування. Загальні закономірності пам'яті і мислення. Пам'ять і образ. Пам'ять як основний предмет досліджень представників Харківської школи психологів. Теорії П.І.Зінченка і Г.К.Середи. Місце пам'яті в системі пізнавальних процесів.

Мислення як опосередкована форма відображення дійсності. Формально-логічний і психологічний аспекти аналізу мислення. Теоретичні підходи до дослідження мислення. Мислення як процес рішення задачі. Основні фази розумового процесу (ухвалення рішення). Аналітико-синтетична природа

мислення. Операційний склад розумової діяльності. Співвідношення емпіричного і теоретичного мислення. Основні закономірності процесу пізнання. Методи вивчення мислення. Розвиток мислення (філогенетичний і онтогенетичний аспекти). Історична обумовленість розумової діяльності. Співвідношення мислення і мови. Значення зовнішніх предметних дій для становлення мислення.

Мова. Місце мови в системі пізнавальних процесів. Мова як форма існування суспільної практики. Виникнення і перші етапи розвитку мови у дитини. Основні функції мови. Види мови. Засоби невербальної комунікації.

Тема 8. Уява та увага.

Поняття про уяву. Форми прояву уяви. Функції уяви в пізнавальній діяльності. Механізми уяви: аглютинація, гіперболізація, акцентування, схематизація і типізація. Довільна і мимовільна уява. Відтворююче і перетворююче (творче) уявлення. Критерії і методи оцінки креативності. Прийоми уяви і способи її активізації. Уява в структурі різних форм діяльності. Розвиток ігрової діяльності й уява. Творчі здібності особистості. Теорії творчості.

Поняття про увагу. Увага як вибірковість пізнавальних процесів. Властивості уваги. Теоретичні підходи до дослідження уваги. Сучасні теоретичні напрямки дослідження уваги. Психофізіологічні основи уваги. Методи дослідження уваги. Закономірності формування довільної уваги.

Тема 9. Емоційно-вольові процеси.

Механізм виникнення емоцій. Функції емоцій. Теорії емоцій. Класифікація емоцій, загальна характеристика емоційних станів. Загальні закономірності емоційних процесів. Емоційність як особистісна особливість. Емоційний інтелект: структура, загальна характеристика.

Місце волі у системі психологічних феноменів. Загальна характеристика мимовільної, довільної та волевої дії. Підходи до вивчення волі, теорії волі. Структура вольового акту.

РОЗДІЛ 2. СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Тема 10. Місце соціальної психології в системі наукового знання

Предмет соціальної психології. Основні точки зору на предмет соціальної психології. Взаємовідносини соціальної психології з іншими науками. Соціальна психологія і загальна психологія, функції соціальної психології. Соціальна психологія і соціологія. Перспективи і найближчі завдання розвитку соціальної психології в Україні.

Тема 11. Історія соціальної психології

Розвиток соціально-психологічних ідей у руслі соціально-філософських і соціологічних навчань. Витоки соціально-психологічних ідей в античній філософії. Соціально-психологічні проблеми в працях філософів нового часу. Соціально-психологічна проблематика в історико-еволюційній соціології ХІХ століття. Соціально-психологічні концепції в суспільствознавстві в Західній Європі. Становлення соціальної психології як самостійної науки. Передумови

виникнення соціальної психології.

Основні напрямки соціальної психології: індивідуально-психологічний та соціологічний. Перші спроби створення самостійних соціально-психологічних теорій: "психологія народів", "психологія мас", теорії "інстинктів соціальної поведінки". Соціально-психологічні ідеї в роботах З. Фрейда.

Перенесення акцентів досліджень: від психології народів до малої групи. Розробка емпіричних методів. Період експериментального розвитку соціальної психології в ХХ столітті. Впровадження соціальної психології в систему виробництва, пропаганди та інших сфер суспільного життя.

Тема 12. Сучасні напрямки соціальної психології на Заході

Необіхевіоризм в сучасній соціальній психології. Модифікація вихідних принципів біхевіоризму. Проблема соціального научіння в роботах Н. Міллера, Дж. Доллард, А. Бандури. Сучасні математичні теорії в роботах Дж. Тібо і Г. Келлі. Соціально-психологічна програма Б. Скіннера.

Психоаналітичні теорії в соціальній психології. Проблеми соціальної психології в працях З. Фрейда як відправна точка сучасних психоаналітичних концепцій у соціальній психології. Соціально-психологічні ідеї К. Юнга, А. Адлера. К.Хорні, Г. Саллівена, Е. Фромма.

Теорія розвитку групи В.Бенніга і Шепарда. Характеристика Т-груп: обмеженість аналізу фаз групового розвитку на матеріалі Т-груп. Тривимірні теорії інтерперсональної поведінки В. Шутца.

Когнітивна орієнтація в соціальній психології. Теоретичні джерела і концептуальний апарат когнітивних теорій. Проблематика досліджень (когнітивні структури, перцептивні процеси, соціальні установки).

Когнітивні теорії - "теорії середнього рангу". Теорія структурного балансу Ф. Хайдера. Теорія комунікативних актів Т. Ньюкома. Теорія когнітивного дисонансу Л. Фестінгера; теорія конгруентності І. Осгуда і П. Танненбаума.

Інтеракціонізм як "соціологічна" орієнтація в соціальній психології. Концепція Дж. Міда. Символічний інтеракціонізм. Рольові теорії. Поняття ролі. Міжролевої і внутріролевого конфлікту. Теорії референтної групи.

Тема 13. Соціальна психологія груп

Проблема групи в соціальній психології. Понятійний апарат для опису структури групи в соціальній психології. Основні характеристики групи. Позиція, статус, роль особистості в групі. Групові норми та цінності. Класифікація груп, що вивчаються соціальної психологією.

Проблематика психології великих соціальних груп. Вивчення тимчасових неорганізованих груп-натовпу, аудиторії, групи.

Структура психології великих соціальних груп. Особливості психологічного дослідження великих соціальних груп.

Психологічні особливості етнічних груп. Традиції їх дослідження в соціальній психології. Психологія нації. Поняття психологічний склад нації і національний характер. Проблема етноцентризму. Поняття "етнічного

стереотипу". Критичний аналіз неофрейдистської концепції культур-антропології.

Проблеми дослідження малих груп в соціальній психології. Поняття малої групи. Класифікація малих груп. Структура малої групи. Положення індивіда в групі. Проблема розвитку групи.

Динамічні процеси в малій групі. Механізми формування малих груп.

Феномен групового тиску. Різні види впливу групи на особистість.

Групова згуртованість. Соціометричні індекси групової згуртованості.

Лідерство і керівництво в малих групах. Теорії лідерства.

Ухвалення групового рішення. Роль групової дискусії в прийнятті групового рішення. Явище "поляризації групи". Феномен "зрушення ризику". Методи підвищення ефективності прийняття рішень групою: "брейнсторминг", "синектика" і ін.

Ефективність діяльності малої групи. Продуктивність групової діяльності і задоволеність членством в ній, як дві найважливіші сторони ефективності групової діяльності. Фактори, що впливають на ефективність діяльності групи. Розмір, структура групи. Значення психологічної сумісності членів групи, каналів комунікацій для ефективності діяльності групи.

Соціально-психологічний аналіз міжгрупових відносин. Феномен "внутрішньогрупового фаворитизму". Вплив міжгрупової взаємодії на внутрішньогрупові процеси.

Тема 14. Соціально-психологічні закономірності спілкування і взаємодії людей

Структура і функції спілкування. Спілкування і діяльність. Дискусії про форми зв'язку спілкування і діяльності. Зміст, форми і механізми спілкування.

Спілкування як обмін інформацією. Специфіка комунікативного процесу між людьми. Понятійний апарат для опису комунікації. Види комунікацій. Вербальна комунікація. Види невербальної комунікації. Дослідно-кінетична система знаків. Паралінгвістична і екстралінгвістична системи знаків. Просторово-часова система організації комунікативного процесу. Візуальний контакт.

Спілкування як обмін діями. Теорії діадичної взаємодії. Проблеми кооперації і конфлікту. Взаємодія як форма організації спільної діяльності.

Спілкування як сприйняття людини людиною. Зміна значення поняття "соціальна перцепція". Основні напрямки експериментальних досліджень міжособистісного сприйняття. Механізми міжособистісного сприйняття. Процес стереотипізації. Каузальна атрибуція.

Емоційний бік міжособистісного сприйняття - міжособистісна атракція. Точність міжособистісного сприйняття. Засоби підвищення точності міжособистісного сприйняття.

Механізми впливу в процесі спілкування. Зараження як спосіб групового впливу. Явище паніки. Навіювання як цілеспрямоване, неаргументоване вплив. Феномен контрсугестії. Умови ефективності навіювання. Наслідкування.

РОЗДІЛ 3. ПСИХОЛОГІЯ РОЗВИТКУ

Тема 15. Загальні положення вікової психології

Проблема періодизації психічного розвитку. Сенситивні періоди розвитку людини.

Показники зрілості особистості. Основні концепції психічного розвитку. Загальні закономірності розвитку дитини. Поняття про соціальну ситуацію розвитку особистості.

Поняття про провідну діяльність, види провідних діяльностей. Теорія прихильності Дж. Боулбі. Закономірності та динаміка психічного розвитку в онтогенезі

Співвідношення понять "розвиток" та "формування". Особливості психічного розвитку. Рушійні сили розвитку психіки. Навчання, виховання і розвиток психіки.

Тема 16. Психологія дитинства

Криза новонародженості та комплекс поживлення. Соціальна ситуація розвитку немовляти. Розвиток рухів та дій. Пізнавальний розвиток немовляти. Формування передумов розвитку мовлення. Спілкування з дорослими як провідна діяльність. Основні новоутворення віку.

Особливості розвитку новонародженого. Комплекс поживлення. Соціальна ситуація розвитку немовляти. Пізнавальний розвиток немовляти.

Особливості розвитку немовля. Новоутворення періоду немовляти. Криза першого року життя. Сенсорний розвиток дітей першого року життя.

Загальна характеристика розвитку дитини 1-3 років. Маніпулятивна та предметна діяльність як провідний вид діяльності. Криза трирічного віку.

Психічний розвиток дитини дошкільного віку. Соціальна ситуація розвитку та провідна діяльність. Новоутворення дошкільного віку. Розвиток мови. Криза 7 років. Психологічна готовність дошкільника до навчання: інтелектуальна та особистісна.

Зона найближчого розвитку за Л.С.Виготським.

Загальна характеристика ситуації розвитку та провідна діяльність молодшого школяра. Навчальна діяльність молодшого школяра. Новоутворення молодшого шкільного віку.

Психологічна характеристика підліткового віку: соціальна ситуація розвитку та провідна діяльність. Психологічний зміст підліткової кризи, основні підліткові реакції. Спілкування в підлітковому віці. Феномен дружби. Психологічна характеристика ранньої юності: соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність та основні новоутворення. Психологічна характеристика дорослості.

Пізня дорослість: геронтопсихологія життя, смерті та вмирання.

Тема 17. Психологія дорослості

Періодизація дорослості. Особливості соціальної ситуації розвитку у період дорослості. Феномен девальвації дорослості. Нормативні кризи дорослості. Психологічні ознаки зрілості.

Тема 18. Психологія старіння та старості

Старість як психологічне явище. Теорії старіння. Суб'єктивні смисли та вікові завдання старості. Психологічні особливості людини у старості.

РОЗДІЛ 4. МЕДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

Тема 19. Проблема особистості в медичній психології. Особистість та хвороба

Основні концепції особистості в психології та їх значення для медицини. Біологічні та соціальні чинники розвитку особистості. Співвідношення і значення усвідомлюваного і несвідомого при різних патологічних станах. Механізми психологічного захисту. Особистісні риси та типи особистості хворих. Акцентуації характеру. Стрес в етіології психічних захворювань. Стресові чинники соматичних розладів.

Посттравматичний стресовий синдром. Поняття внутрішньої картини хвороби. Типи ставлення до хвороби.

Тема 20. Методи дослідження в медичній психології

Завдання і принципи психологічного дослідження в клініці. Завдання психологічної діагностики. Принципи побудови психологічного дослідження і умови його проведення. Співвідношення клінічного та статистичного методів дослідження.

Методи дослідження розладів когнітивних процесів, емоційних станів, вольової сфери особистості та свідомості.

Психологічні проблеми дослідження особистості в клініці. Класифікація методів дослідження особистості. Проективний метод дослідження особистості. Класифікація проективних методик. Суб'єктивний підхід до діагностики особистісних властивостей. Види особистісних опитувальників. Клініко-психологічне дослідження особистості. Психологічний анамнез, психологічне клінічне інтерв'ю.

Тема 21. Патопсихологія і загальна психопатологія

Порушення відчуття і сприйняття. Роль особистісного фактору в сприйнятті. Порушення сенсорної сфери при різних захворюваннях. Розлади пам'яті. Визначення пам'яті, її особистісно-мотиваційна зумовленість. Порушення мнестичних процесів за різних захворювань. Порушення уваги. Емоційні розлади. Визначення мислення, відокремлення інтелекту від мислення. Зниження розумової працездатності. Порушення операційної сторони мислення. Порушення динаміки розумової діяльності. Порушення цілеспрямованості мислення. Інтелект та його розладі. Патологія особистості. Співвідношення розпаду та розвитку психіки.

Сучасний стан вчення про психопатологічні синдроми. Основні психопатологічні синдроми. Принципи об'єднання симптомів в синдромі. Поняття про позитивні і негативні симптоми. Астенічний синдром, фізична і психічна виснажливість. Подразлива слабкість. Гіперестезія. Афективна лабільність. Соматовегетативні розлади. Афективні синдроми. Депресія як симптом та синдром. Біполярний афективний розлад. Сучасні концепції невротичних розладів. Диференціальна діагностика неврозів. Механізми

розвитку неврозів. Роль особистості в розвитку неврозів. Обсесивно-компульсивний синдром. Фобії, їх види. Деперсоналізація і дереалізація, психопатологічна характеристика. Психосенсорні розлади і розлади схеми тіла. Маячні і галюцинаторні синдроми. Поняття про маячіння. Типові маячні ідеї. Галюцинаторний синдром. Різниця між галюцинаціями та ілюзіями. Варіанти галюцинаторного синдрому за характером перебігу (гострий, хронічний). Галюцинаторно- параноїдний синдром. Псевдогалюцинації. Психічні автоматизми, їх види. Парафренний синдром. Варіанти парафреного синдрому за структурою та характером перебігу. Сенестопатичний синдром. Іпохондрія. Види дисоціативних розладів. Розумова відсталість: етіологія, патогенез, діагностика, класифікація.

Тема 22. Нейропсихологія

Сучасний стан розвитку нейропсихології. Нейропсихологія та її взаємодія з суміжними дисциплінами. Системно-динамічна локалізація вищих психічних функцій. Принципи будови мозку. Проблема функційної асиметрії мозку. Локалізація вищих психічних функцій і диференціальна діагностика. Клініко- психологічні методи діагностики локально-органічних порушень мозку. Основні принципи нейропсихологічної діагностики. Методики нейропсихологічної діагностики. Клінічна нейропсихологія.

Нейропсихологічний аналіз порушень вищих психічних функцій. Зорові, тактильні, слухові агнозії. Проблема апраксії. Види афазій. Порушення пам'яті при локальних ураженнях мозку: амнезії. Синдромний аналіз порушень вищих психічних функцій. Нейропсихологічні синдроми ураження коркових відділів великих півкуль. Нейропсихологічні синдроми ураження глибоких структур мозку.

Тема 23. Медико-психологічні аспекти соматичних та психосоматичних хвороб

Психологічні проблеми соматичних та психосоматичних розладів. Психологічні механізми розвитку психогенних захворювань. Роль психологічного фактору у виникненні соматичних розладів. Психологічна корекція і профілактика психосоматичних розладів. Медична психологія в терапії. Невротичні симптоми і психогенні реакції у хворих на серцево-судинні захворювання. Особливості психології хворого з ендокринною патологією. Психологічна корекція і профілактика внутрішніх хвороб. Медико-психологічні аспекти в акушерстві і гінекології. Психологічні особливості вагітної жінки. Післяпологові психози.

Медична психологія в хірургії. Психологічні особливості хірургічного хворого.

Психологічні особливості урологічних хворих. Психологічні особливості хворого з опіковою хворобою. Психологічні особливості онкологічного хворого. Психокорекція і психопрофілактика в хірургії. Інфекційні хвороби і медична психологія. Психологічні особливості інфекційного хворого. Психологічні особливості хворого на туберкульоз. Психокорекція і психопрофілактика при інфекційних захворюваннях.

Психологічні особливості хворих з дефектами органів чуття.

Медична психологія в неврології. Психічні порушення і зміна особистості при неврологічних захворюваннях. Психогенні реакції на хворобу неврологічного хворого. Психокорекція і психопрофілактика в неврології. Медична психологія в клініці сексуальних розладів.

Психологічна корекція і психопрофілактика сексуальних розладів. Медико-психологічні аспекти в педіатрії. Психологічні особливості відношень "мати-дитина".

Тема 24. Психотерапія та реабілітація

Недирективна психотерапія. Психоаналітична психотерапія. Класичний психоаналіз: теоретична основа, техніка, особистість аналітика. Транзактний аналіз. Аналітична психологія та психотерапія. Індивідуальне консультування та психотерапія. Психотерапія, центрована на клієнті. Біхевіоральна, когнітивна та раціональна психотерапія. Дидактичні елементи в раціональній терапії. Тілесно-орієнтована психотерапія. Сугестивна психотерапія. Методи і техніка сугестивної терапії. Самонавіювання і автогенне тренування. Класичний аутотренінг за Шульцом і модифікації аутотренінгу. Прогресуюча м'язова релаксація. Психотерапія у наркології. Музико- та танцетерапія. Позитивна психотерапія. Нейролінгвістичне програмування. Групова психотерапія. Психологічні особливості корекційної групи. Групи зустрічей.

Гештальттерапія. Психодрама. Техніка психодрами. Групи тренінгу вмінь. Арт-терапія. Психотерапія гострої травми та посттравматичного стресового синдрому. Поняття реабілітації. Принципи реабілітації. Психологічна реабілітація хворих при різних захворюваннях. Особливості психологічної реабілітації в різних областях медицини. Психологічні критерії та методи оцінки ефективності лікувально-реабілітаційного впливу.

Тема 25. Психологічні проблеми психогієни та психопрофілактики.

Психогієна здоров'я. Поняття про психогієну. Поняття про психічне і соматичне здоров'я. Методи психогієни.

Поняття про профілактику. Первинна, вторинна і третинна профілактика. Група ризику психічних захворювань. Психопрофілактика психічних захворювань. Методи психопрофілактики психічних захворювань. Психопрофілактика соматичних захворювань. Групи ризику соматичних захворювань. Методи психопрофілактики соматичних захворювань. Психопрофілактика порушень сексуального здоров'я. Методи психопрофілактики порушень сексуального здоров'я.

Психолого-педагогічні аспекти психопрофілактики. Медикопсихологічні аспекти психопрофілактики. Вікові аспекти психопрофілактики. Психопрофілактика в дитячому і підлітковому віці. Психопрофілактика в зрілому віці. Геронтологічні аспекти профілактики.

Тема 26. Судово-психологічна експертиза

Зміст, завдання, організація судово-психологічної експертизи. Призначення судово-психологічної експертизи та її проведення. Діяльність

психолога у ролі консультанта, спеціаліста та експерта на етапі попереднього слідства. Види судово-психологічної експертизи. Висновок судово-психологічної експертизи та його оцінка слідчими органами та судом. Комплексні експертизи за участю психолога. Судова комплексна психолого-психіатрична експертиза. Проблема неосудності та недієздатності.

Судово-психологічна експертиза підозрюваних. Вивчення матеріалів кримінального діла та історії хвороби підозрюваного. Особливості судово-психологічної експертизи неповнолітніх. Судово-психологічна експертиза свідків та потерпілих, проблема достовірності свідчень. Судово-психологічна експертиза у справах про самогубство. Судово-психологічна експертиза потерпілих у справах про зґвалтування. Судово-психологічна експертиза у цивільному процесі.

Тема 27. Психологія медичних працівників

Основні мотиви вибору професії медичного працівника. Значення професійної орієнтації у виборі професії медика. Психограма лікаря.

Поняття про професійну деформацію. Ознаки професійної деформації, „синдром вигоряння”. Шляхи його попередження.

Основи спілкування з колегами, умови створення здорового психологічного клімату у медичному середовищі. Дотримання правил деонтології і субординації. Дотримання морально-етичних вимог.

Тема 28. Психологія лікувально-діагностичного процесу

Психологічні основи спілкування у лікувальному процесі. Комплайнс. Комунікативна компетентність, її роль в ефективній і базконфліктній взаємодії. Роль психологічних особливостей лікаря і медичної сестри, „ідеальний лікар” та „ідеальна медична сестра”.

Питання до вступного іспиту

1. Роль психології в сучасному світі.
2. Загальна характеристика методів психології.
3. Категорії психології. Принципи психології.
4. Особистість як продукт суспільно-історичного та онтогенетичного розвитку. Соціальні та економічні передумови особистісної форми поведінки.
5. Психоаналітичні теорії: загальні концепції та принципи
6. Диспозиційний напрямок у теоріях особистості.
7. Гуманістичний та феноменологічний напрями у теоріях особистості.
8. Основні принципи гуманістичної теорії А.Маслоу та К.Роджерса. Я-концепція.
9. Мотиви й особистісний смисл.
10. Основні концепції темпераменту.
11. Місце характеру в структурі індивідуальності.
12. Проблеми психології здібностей.
13. Поняття відчуття та його основні характеристики.

14. Сприйняття. Властивості сприйняття. Теорії сприйняття.
15. Поняття про пам'ять. Місце пам'яті в системі пізнавальних процесів. Процеси та види пам'яті. Безпосереднє та опосередковане запам'ятовування.
16. Мислення як опосередкована форма відображення дійсності. Теоретичні підходи до дослідження мислення.
17. Мислення як процес рішення задачі. Методи вивчення мислення.
18. Мова. Місце мови в системі пізнавальних процесів.
19. Основні функції мови. Види мови.
20. Поняття про уяву. Функції уяви в пізнавальній діяльності. Механізми уяви. Критерії і методи оцінки креативності.
21. Поняття про увагу. Властивості уваги. Закономірності формування довільної уваги.
22. Сучасні теоретичні напрямки дослідження уваги. Методи дослідження уваги.
23. Класифікація емоцій, загальна характеристика емоційних станів. Функції емоцій.
24. Теорії емоцій і волі.
25. Місце соціальної психології в системі наукового знання.
26. Розвиток соціально-психологічних ідей у руслі соціально-філософських і соціологічних досліджень.
27. Перші соціально-психологічні теорії.
28. Основні теоретичні орієнтації сучасної соціальної психології.
29. Необіхевіоризм в сучасній соціальній психології.
30. Сучасні психоаналітичні теорії в соціальній психології.
31. Когнітивна орієнтація в соціальній психології.
32. Інтераціоналізм як «соціологічна» орієнтація в соціальній психології.
33. Методологічні проблеми соціально-психологічних досліджень.
34. Соціально-психологічні закономірності соціалізації.
35. Психологія соціальної установки.
36. Психологія соціального пізнання.
37. Проблематика психології великих соціальних груп.
38. Проблеми дослідження малих груп в соціальній психології.
39. Конфлікт: витоки, динаміка і способи вирішення.
40. Комунікативні аспекти спілкування.
41. Соціально-перцептивні аспекти спілкування.
42. Динамічні процеси в малій групі.
43. Ухвалення рішення в групі.
44. Соціально-психологічні чинники ефективності малої групи.
45. Психологія міжгрупових відносин.
46. Компетентність зі спілкування і способи її розвитку.
47. Основні напрямки прикладних досліджень у соціальній психології.
48. Психологія керівництва і лідерства.
49. Невербальна комунікація.

50. Проблема періодизації психічного розвитку.
51. Сенситивні періоди розвитку людини.
52. Показники зрілості особистості.
53. Основні концепції психічного розвитку.
54. Загальні закономірності розвитку дитини.
55. Зона найближчого розвитку за Л.С.Виготським.
56. Поняття про соціальну ситуацію розвитку особистості.
57. Поняття про провідну діяльність, види провідних діяльностей, зв'язок з віковим розвитком.
58. Теорія прихильності Дж. Боулбі.
59. Особливості розвитку новонародженого. Комплекс поживлення. Соціальна ситуація розвитку немовляти. Пізнавальний розвиток немовляти.
60. Особливості розвитку немовля. Новоутворення періоду немовляти. Криза першого року життя. Сенсорний розвиток дітей першого року життя.
61. Психічний розвиток у ранньому дитинстві. Криза 3 років життя.
62. Психічний розвиток дитини дошкільного віку. Соціальна ситуація розвитку та провідна діяльність. Новоутворення дошкільного віку.
63. Розвиток мови.
64. Криза 7 років.
65. Психологічна готовність дошкільника до навчання: інтелектуальна та особистісна.
66. Загальна характеристика ситуації розвитку та провідна діяльність молодшого школяра.
67. Навчальна діяльність молодшого школяра.
68. Новоутворення молодшого шкільного віку.
69. Психологічна характеристика підліткового віку: соціальна ситуація розвитку та провідна діяльність.
70. Психологічний зміст підліткової кризи, основні підліткові реакції.
71. Спілкування в підлітковому віці.
72. Феномен дружби.
73. Психологічна характеристика ранньої юності: соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність та основні новоутворення.
74. Психологічна характеристика дорослості.
75. Пізня дорослість (старість): геронтопсихологія життя, смерті та вмирання.
76. Поняття психологічного здоров'я. Співставлення понять "психологічне" та "психічне" здоров'я.
77. Внутрішня картина хвороби. Типи ставлення до хвороби.
78. Агравація, симуляція, дисимуляція.
79. Феномен госпіталізму.
80. Розлади мислення.
81. Розлади емоційної сфери.

82. Розлади волі.
83. Розлади уваги.
84. Розлади відчуттів.
85. Психодинамічна психотерапія.
86. Когнітивно-поведінкова психотерапія.
87. Клієнт-центрована психотерапія.
88. Аверзійні методи психотерапії.
89. Катартичні методи психотерапії.
90. Релаксаційні методи психотерапії.
91. Гештальттерапія.
92. Арт-терапія.
93. Соматоформні та психосоматичні розлади.
94. Вплив соматичної хвороби на психіку людини. Особливості особистості та її станів при різних розладах (гіпертонічна хвороба, виразкова хвороба шлунку та 12-палої кишки, онкологія тощо).
95. Системно-динамічна локалізація вищих психічних функцій.
96. Комплайенс у лікувальному процесі.
97. Ознаки професійної деформації, „синдром вигорання”.
98. Судово-психологічна експертиза.
99. Поняття акцентуації характеру.
100. Методи діагностики розладів мислення та інтелекту.

Література до розділу 1:

- Барретт Ф. Л. Як народжуються емоції. Харків, 2018.
- Аткінсон Р. Л., Аткінсон Р. С., Сміт Е. Е., Бем Д. Дж., Нолен-Хоэксема С. Введення в психологію (Rita L. Atkinson, Richard C. Atkinson, Edward E. Smith, Daryl J. Bem, Susan Nolen-Hoeksema. "Hilgard's Introduction to Psychology. History, Theory, Research, and Applications", 13th ed., 2000) http://psychologis.com.ua/vvedenie_v_psihologiyu_vvp.htm
- Галян І. М. Психодіагностика : навч. посіб. К., 2009
- Занюк С. С. Психологія мотивації: навч. посіб. К., 2002.
- Зелінська Т. М., Михайлова І. В. Практикум із загальної психології [текст] : навч. посіб. Для студ. вищ. навч. закл. К., 2010
- Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / За ред. В.О. Моляко, О.Л. Музики. Житомир, 2006.
- Максименко С.Д. Генеза здійснення особистості. Київ: ТОВ" КММ", 2006.
- Моляко В.О. Психологія творчості. К., 2010.
- Палій А. А. Диференціальна психологія. К., 2010
- Психологія. Підручник. Харків: Фоліо, 2012. 853 с. <https://www.yakaboo.ua/ua/psihologija-pidruchnik-1568311.html>
- Рибалка В.В. Теорії особистості у вітчизняній психології. К., 2001.
- Роменець В.А. Історія психології XIX- початку XIX століття. К., 1995.
- Середа Г.К. Избранные психологические труды. Харьков: ХНУ имени В.Н.Каразина, 2010.

- Freedheim D. K. & Weiner I. B. *Handbook of psychology*. 2021. John Wiley & Sons, Inc..
<http://dspace.vnbrims.org:13000/jspui/bitstream/123456789/4379/1/Handbook%20of%20Psychology%2C%20Volume%201.pdf>
- Hayes G. Introduction to psychology. 2023.
https://academicworks.cuny.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1192&context=qb_oers

Література до розділу 2:

- Коваленко А.Б., Корнєв М.Н. Соціальна психологія: Підручник. К., 2006. 400 с.
- Основи соціальної психології: підручник для закладів вищої освіти / за ред. М. М. Слюсаревського. Київ : Талком, 2018. 580 с.
- Прикладна психологія: навчальний посібник / В.М.Павленко, І.В.Кряж, О.Л.Луценко та ін. Х.: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2015.
- Соціальна психологія : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра / Н. Ю. Воляннюк, Г. В. Ложкін, О. В. Винославська та інш. Київ : КІІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 254 с.
- Шахова О.Г. Соціальна психологія особистості. Навчальний посібник. Харків: «Контраст», 2019. 116 с.
- Freedheim D. K. & Weiner I. B. *Handbook of psychology*. 2021. John Wiley & Sons, Inc..
<http://dspace.vnbrims.org:13000/jspui/bitstream/123456789/4379/1/Handbook%20of%20Psychology%2C%20Volume%201.pdf>
- Myers D. G. *Social Psychology*, 7th ed., 2002
- Myers D., Abell J. & Sani F. *EBook: Social Psychology 3e*. 2020. McGraw Hill.
https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=CsovEAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=SOCIAL+PSYCHOLOGY&ots=GlgxDSEUe&sig=2C9j9NCKGWfHW9Tw9zzgg4AZus4&redir_esc=y#v=onepage&q=SOCIAL%20PSYCHOLOGY&f=false

Література до розділу 3:

- Білоус О. В. Вікова психологія: Навчальний посібник. Чернігів: Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, 2015. 108 с.
https://epub.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6025/1/%D0%91%D1%96%D0%BB%D0%BE%D1%83%D1%81%20%D0%9E.%D0%92.%D0%92%D1%96%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F_2015.pdf
- Виготський Л.С. Структура і динаміка віку.
<https://www.annadomina.com/studentam/pershodzherela/vigotskij/>
- Канавец Р. Вікова психологія. Навчальний посібник. Київ: Алерта, 2019. 122 с.

Павелків Р.В. Вікова психологія. К.: Кондор, 2015. 469 с.

Психологія людини: Л. С. Виготський та сучасна наука : зб. ст. / за ред. М. В. Папучі. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. Вип. 1. 127 с.

http://www.ndu.edu.ua/storage/2021/zahal_psy_lib/%D0%92%D0%B8%D0%B3%D0%BE%D1%82%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D1%82%D0%B0%20%D1%81%D1%83%D1%87%20%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B0%20%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%201.pdf

Токарева Н. М. Шамне А. В. Вікова та педагогічна психологія : навчальний посібник. Київ, 2017. 548 с.

https://www.researchgate.net/profile/Anzhelika-Kolly-Shamne/publication/326088870_Tokareva_N_M_Samne_A_V_Vikova_ta_pedagogicna_psihologia_navcalnij_posibnik_dla_studentiv_visih_navcalnih_zakladiv_N_M_Tokareva_A_V_Samne_-_Kiiv_2017_-_548_s/links/5b379bbc4585150d23e6803b/Tokareva-N-M-Samne-A-V-Vikova-ta-pedagogicna-psihologia-navcalnij-posibnik-dla-studentiv-visih-navcalnih-zakladiv-N-M-Tokareva-A-V-Samne-Kiiv-2017-548-s.pdf

Blake B. Developmental psychology: Incorporating Piaget's and Vygotsky's theories in classrooms. 2015.

<https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=6c7b9a7b4988df15c68a14434a5f162bef984723>

Freedheim D. K. & Weiner I. B. *Handbook of psychology*. 2021. John Wiley & Sons, Inc..

<http://dspace.vnbrims.org:13000/jspui/bitstream/123456789/4379/1/Handbook%20of%20Psychology%2C%20Volume%201.pdf>

Ginsburg H. P. & Opper S. Piaget's theory of intellectual development. 2016.

http://dspace.sxcjpr.edu.in:8080/jspui/bitstream/123456789/1034/1/Copy%20of%20piagets_theory_of_intellectual_development.pdf

Література до розділу 4: Основна:

Айві А. Цілеспрямоване інтерв'ювання і консультування. -К., 1998.

Балабанова Л.М. Судова патопсихологія (питання визначення норми і відхилень). Д., 1998. <http://weblib.pp.ua/sudebnaya-patopsihologiya-voprosyi.html>

Бурлачук Л.Ф. Психодіагностика личности. Киев, 1989.

Бурлачук Л., Кочарян А., Жидко М. Психотерапія: Учебник для вузов. 2003

Васьківська С.В. Основи психологічного консультування: підручник. К.: ВПЦ "Київський університет", 2008.

Каліна Н.Ф. Психотерапія. К.: Ваклер, 2010

Никоненко Ю.П. Клінічна психологія: Навчальний посібник. Київ, 2016.

Концептуальні засади і методика глибинної психокорекції: Підготовка психолога-практика: Навч. поісб. / Т.С.Яценко, Б.Б.Іващенко, С.М.Аврамченко та ін.; За ред. Т.С.Яценко. - К.: Вища школа, 2008, 342 с.

- Медична психологія : підручник / С. Д. Максименко, Я. В. Цехмістер, І.А. Коваль, К. С. Максименко ; за загальною ред. С. Д. Максименка. 2-е вид. К.: Слово, 2014. 516 с.
- Мозгова Г.П., Ханецька Т.І., Якимчук О.І. Психосоматика: психічне, тілесне, соціальне. Хрестоматія: Навчальний посібник. К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. - 383 с.
- Основи медичної психології: навч.-метод. посіб. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV рів. акред. та лік.-інтерн. / Ждан В.М., Скрипніков А.М., Животовська Л.В. та ін. Полтава, 2014. 255 с.
- Прикладна психологія: навчальний посібник / В.М.Павленко, І.В.Кряж, О.Л.Луценко та ін. Х.: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2015.
- Федосова Л. О. Клінічна психологія : навч. посіб. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2013. – 248 с.
- Alexander F. Psychosomatic medicine: its principles and applications.
<http://weblib.pp.ua/psihosomaticheskaya-meditsina-printsipyi.html>
- Freedheim D. K. & Weiner I. B. *Handbook of psychology*. 2021. John Wiley & Sons, Inc..
<http://dspace.vnbrims.org:13000/jspui/bitstream/123456789/4379/1/Handbook%20of%20Psychology%2C%20Volume%201.pdf>

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Екзаменаційне завдання містить чотири відкритих питання, кожне з яких оцінюється від 0 до 50 балів.

Максимальна загальна оцінка складає 200 балів. Вступники допускаються до участі у конкурсі за умови, що отримали загальну оцінку не нижче 100 балів.

41-50 балів - виставляється при наявності повної, змістовної відповіді питання, представлене у завданні. Абітурієнт демонструє знання матеріалу, його розуміння, логічно викладає відповіді на запитання. При відповіді демонструє знання класичних та сучасних психологічних теорій, знайомство з літературою з означених питань, а саме місце визначення в питанні поняття у системі психологічних знань. Абітурієнт не допускає жодної помилки у використанні наукової термінології.

31-40 балів – виставляється при достатньому рівні обізнаності абітурієнтів при відповіді на питання. Абітурієнт демонструє розуміння матеріалу, знайомство з основною літературою. В цілому, абітурієнт демонструє знання основного матеріалу питань. Абітурієнт допускає 1-2 незначні помилки при використанні наукової термінології.

21-30 балів – виставляється при неповній відповіді на зазначене питання. Абітурієнт демонструє фрагментарність і формальність у відповідях. Знання класичних та сучасних теорій є уривчастим, недостатній рівень логіки й послідовності у відповідях. Абітурієнт допускає 2-3 помилки при використанні наукової термінології.

11-20 балів – виставляється у разі уривчастості відповідей на запитання в екзаменаційних варіантах. Абітурієнт демонструє суто поверхове та формальне знайомство з науковою літературою, знання класичних та сучасних теорій є досить уривчастим. Абітурієнт допускає значні помилки при використанні наукової термінології.

1-10 балів – виставляється у разі значних помилок у відповіді на запитання, нерозуміння сутності змісту питання, змісту теорій та методів. Абітурієнт допускає суттєві помилки у використанні наукової термінології.

0 балів – відповідь на питання відсутня.

Голова предметної комісії

Ірина КРЯЖ

Затверджено

приймальною комісією Харківського
національного університету імені В.Н.Каразіна
протокол №2 від 20.03.2025 р.

Відповідальний секретар

приймальної комісії

Ганна Зубенко